

Kartlegging av Storslåtta ved Dalstua i Kvænangsbotn

Inkludert forslag til skjøtelsesplan

Geir Arnesen

**Kartlegging av Storslåtta ved
Dalstua i Kvænangsbotn
Inkludert forslag til skjøtselsplan**

Ecofact rapport: 593

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Arnesen, G. 2019: Kartlegging av Storslåtta ved Dalstua i Kvænangsbotn – inkludert forslag til skjøtelsesplan. Ecofact rapport 593. 12 s
Nøkkelord:	Gjengroing, slåttemark, utmarksslått, Kvænangselva, Semi-naturlig eng
ISSN:	1891-5450
ISBN:	978-82-8262-591-3
Oppdragsgiver:	Kvænangsbotn og Navitdalen verneområdestyre
Prosjektleder hos Ecofact:	Geir Arnesen
Kvalitetssikret av:	Kristin Sommerseth Johansen
Forside:	Deler av Storslåtta som er mindre gjengrodd. Foto: Geir Arnesen

www.ecofact.no

FORORD

Ecofact Nord AS takker for oppdraget med å kartlegge naturen rundt Storslåtta i Kvænangsbotn. Det har vært spennende å få et innblikk i aktiviteten rundt utmarksslåttene langs Kvænangselva. Rune Benonisen og Tryggve Løken har bidratt med verdifull informasjon til rapporten.

Tromsø
14. januar 2019

Geir Arnesen

SAMMENDRAG

Beskrivelse av oppdraget

Bakgrunnen for naturtypekartleggingen er et ønske fra Kvænangsbotn og Navitdalen verneområdestyre om å se på mulighetene for skjøtselstiltak ved den gamle utmarksslåtten Storslåtta ved Dalsstua langs Kvænangselva. Storslåtta er en av flere utmarksslåtter på elveslettene langs elva.

Datagrunnlag

Befaring foretatt 28. august av Geir Arnesen.

Biologiske verdier

Området har seminaturlige enger med slåttemarkspreg. Hovedsakelig er det snakk om sene gjenvekstsuksesjoner med et betydelig tresjikt av bjørk. Engene har et intermediært preg på kalkinnholdskalaen. Det er enkelte flekker som er noe ryddet, og rundt Dalstua har arealet preg av brakkleggingsfase på grunn av tråkk og rydding rundt husene.

Det er betydelig arbeid med å gjenskape kulturmarkene i sene gjenvekstsuksesjoner, men noen flekker kan restaureres med enklere midler.

INNHOOLD

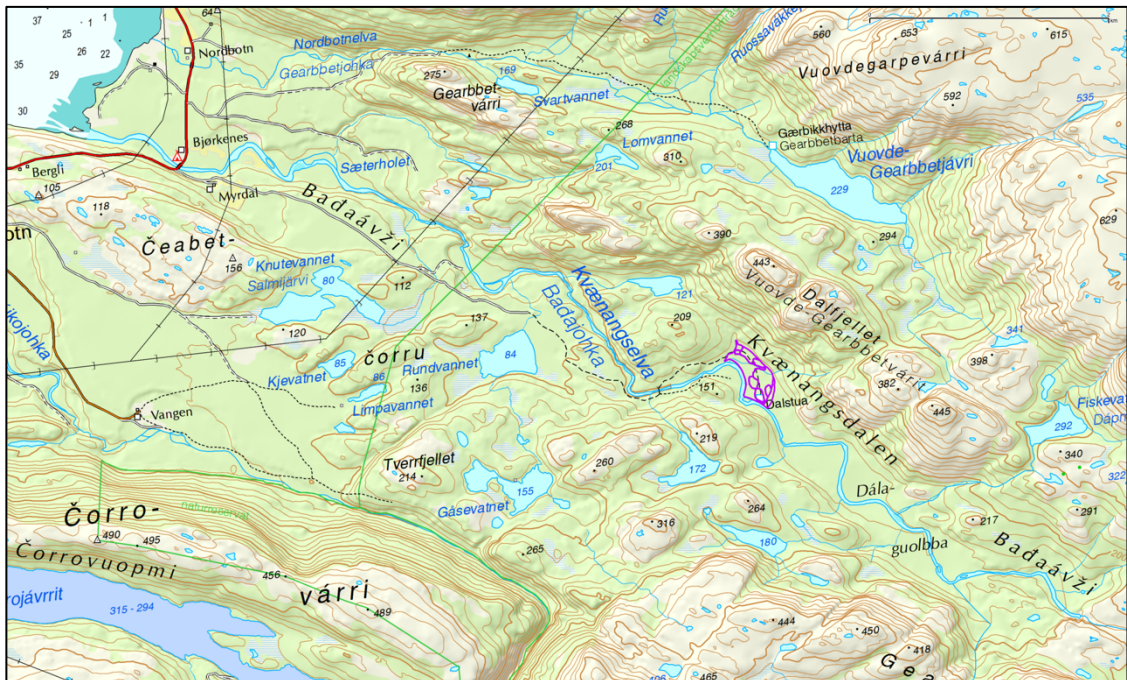
FORORD	1
1 INNLEDNING	4
2 KARTLEGGINGSMETODIKK OG VERDIVURDERING	5
3 RESULTATER	6
3.1 NATURGRUNNLAGET	6
3.2 NATURTYPER OG VURDERING AV LOKALITETSKVALITET	6
3.3 MULIG SKJØTSEL	11
4 REFERANSER	12
4.1 SKRIFTLIGE PUBLIKASJONER	12
4.2 NETTSTEDER.....	12
4.3 MUNTlige REFERANSER	12

1 INNLEDNING

Storslåtta i Kvænangsbotn ligger på nordøstsiden av Kvænangselva ca 6 km i luftlinje fra utløpet av Kvænangselva i sjøen. Arealet ligger på en elveslette som delvis er eller har vært flomutsatt. Dette er en av flere elvesletter som har vært slått innover langs Kvænangselva (Fig. 1). Andre åpenbare slåtter er Hans J. Slåtten, Ivar S. Slåtten, Lilleøya, Hustomtå, Mellomslåtta og Kollerslåtta. Felles for mange av disse slåttene var at de var i bruk frem til og under andre verdenskrig. Hustomtå var etter det en kjenner til en boplass på 1800-tallet, mens de andre slåttene var det gårdene langs sjøen som hadde hevd på bruken av. Stort sett ble høyet slått og tørket på stedet, og lagret til vinteren. Så ble det transportert ned på snøføre.

Etter brenningen av alle husene i Kvænangsbotn og evakueringen mot slutten av andre verdenskrig ble utslåttene i liten grad tatt i bruk igjen. Folk ble svært opptatt med gjenreisningsarbeid i flere år fremover, og en del kom ikke tilbake etter evakueringen. Dette førte til et varig skifte i bruk av utslåtter i dette området, og når det mest intense gjenreisningsarbeidet var over ble utslåttene erstattet av nyryddede marker nærmere gårdene.

Det var gården Bjørkenes der hvor campingplassen ligger som hadde hevd på å bruke Storslåtta. Denne og Lilleøya ble slått i hvert fall til 1950, altså i noen få år etter krigen. Etter det ble slåttene aldri tatt opp igjen, og en må anta at brakkleggingen og gjengroingen av området har foregått jevnt siden den gang. Altså i løpet av ca 70 år per i dag.

Figur 1. Kart som viser lokal plassering av undersøkelsesområdet (lilla signatur) og dalføret med Kvænangselva innover. De fleste elveslettene langs elva ble utnyttet som utmarksslåtter.

2 KARTLEGGINGSMETODIKK OG VERDIVURDERING

Området ble kartlagt ved feltbefaring den 28. august 2018 av Geir Arnesen.

Naturtypene ble klassifisert i henhold til «Naturesystem» i klassifikasjonssystemet «Natur i Norge». Kartleggingsskala har vært 1:5 000, og alle avgrensninger som er gjort tilsvarer kartleggingsenheter beskrevet i kartleggingsveilederen for denne skalaen.

Verdivurderinger, eller lokalitetskvalitetsvurderinger som er begrepet som brukes i den pågående NiN-kartleggingen er utført i henhold til kriterier beskrevet i kartleggingsinstruksen «Kartlegging av Viktige naturtyper for naturmangfold etter NiN2 i 2018». Denne publikasjonen er utarbeidet til generell bruk for NiN-kartlegging. Vurderingene av lokalitetskvalitet samsvarer derfor med metodikken som brukes i den nasjonale kartleggingen.

3 RESULTATER

3.1 Naturgrunnet

Det er oftest en sonering på elvesletter, med høystaudeskog, flommarkskog, fastmarkskogsmark og åpen flommark. Av disse er det først og fremst høystaudeskogen og til en viss grad fastmarkskogsmark og flomskogsmark som kan ryddes til slått. Høystaudeskogene er oftest gammel flomskogsmark som har blitt stabilisert på grunn av endringer i elveløpet. De blir ikke lenger årlig oversvømt av elva, men kan bli det under svært store flommer. Det er en gradient over til flomskogsmark som blir oftere oversvømt. Slike miljøer kan få høy produksjon hvis de ryddes til slåtter fordi det er næringsrikt og lav uttørkingsfare. På elveslettene ved Dalstua ligger disse miljøene tilbaketrukket fra elva innover mot fjellfoten. Mellom de gamle slåttene og elva er det en bred sone med flomskogsmark som er for ustabil til å kunne utnyttes til slått.

Når det gjelder kalkinnhold i jordsmonnet er det på denne lokaliteten intermediære forhold. Berggrunnen i området (kvartsitt) gir generelt svært kalkfattige substrater, men siden det kartlagte arealet ligger på elvesedimenter får den lokale berggrunnen mindre betydning. Bioklimatologisk ligger arealet i nordboreal sone og overgangsseksjonen mellom kontinentale og oseaniske seksjoner. Det vil si relativt kalde vintre og mulighet for litt høyere temperaturer om sommeren og moderate nedmørsmengder gjennom året. Ellers er det gode solforhold og vindbeskyttelse i området som har dalsiden i nordøst, og åpent mot sørvest der sola står høyest.

3.2 Naturtyper og vurdering av lokalitetskvalitet

Vi fokuserer på de seminaturlige naturtypene i denne kartleggingen, det vil altså si selve slåttemarkene, og beskriver ikke detaljer om flommarkskog, fastmarkskogsmark og åpen flommark som finnes på elvesletta. Vi har likevel arealavgrenset de fleste av disse typene slik at en kan få et generelt inntrykk av hvordan de fordeler seg i området (Fig. 3).

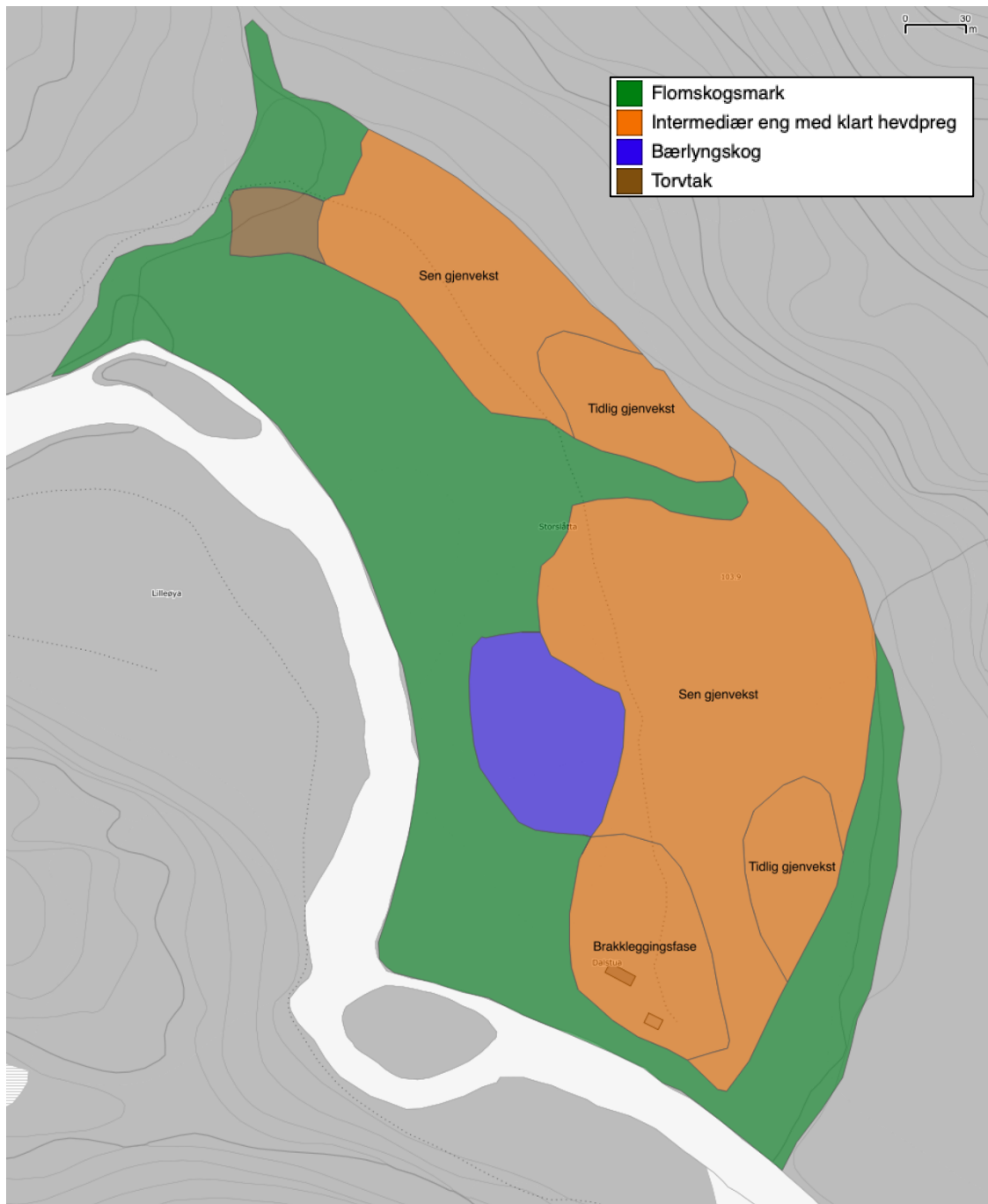
Alle engene er relativt homogene når det gjelder type. Det er snakk om intermediære enger med klart hevdpreg (T32-C5). Ingen av arealene har vært gjødslet. Det er imidlertid en del variasjon når det gjelder gjengroing (Fig 4). De fleste arealene har kommet i sene gjenvekstsuksesjoner (7RA-SJ-4). Noen flekker har grodd mindre igjen (eller har blitt forsøkt ryddet for mange år siden) og vi har under noe tvil satt gjenvekstsuksesjonen her til tidlig fase (7RA-SJ-3), selv om feltsjiktet også på disse arealene har et betydelig innslag av skogsarter. Akkurat rundt Dalstua ser det ut til at det har vært kontinuerlig rydding, men ingen slått. Slitasje rundt området har imidlertid ført til at området har preg av å være i brakkeleggingsfase (7RA-SJ-2).

Gjengroingen har som nevnt kommet langt. Tresjiktet består hovedsakelig av bjørk. En kan ganske enkelt ta ut spredte såkalte overstandere (det vil si trær som også stod der når området var i hevd) med vide kroner og store krokete stammer. Gjenveksttrærne har imidlertid oppnådd nesten samme størrelse mange steder, men har rette stammer og smalere kroner. Enkelte arealer har yngre gjenveksttrær, noe som tyder på flekkvis rydding etter at slåttene hadde opphørt. Dette kan være vedtatt for eksempel.

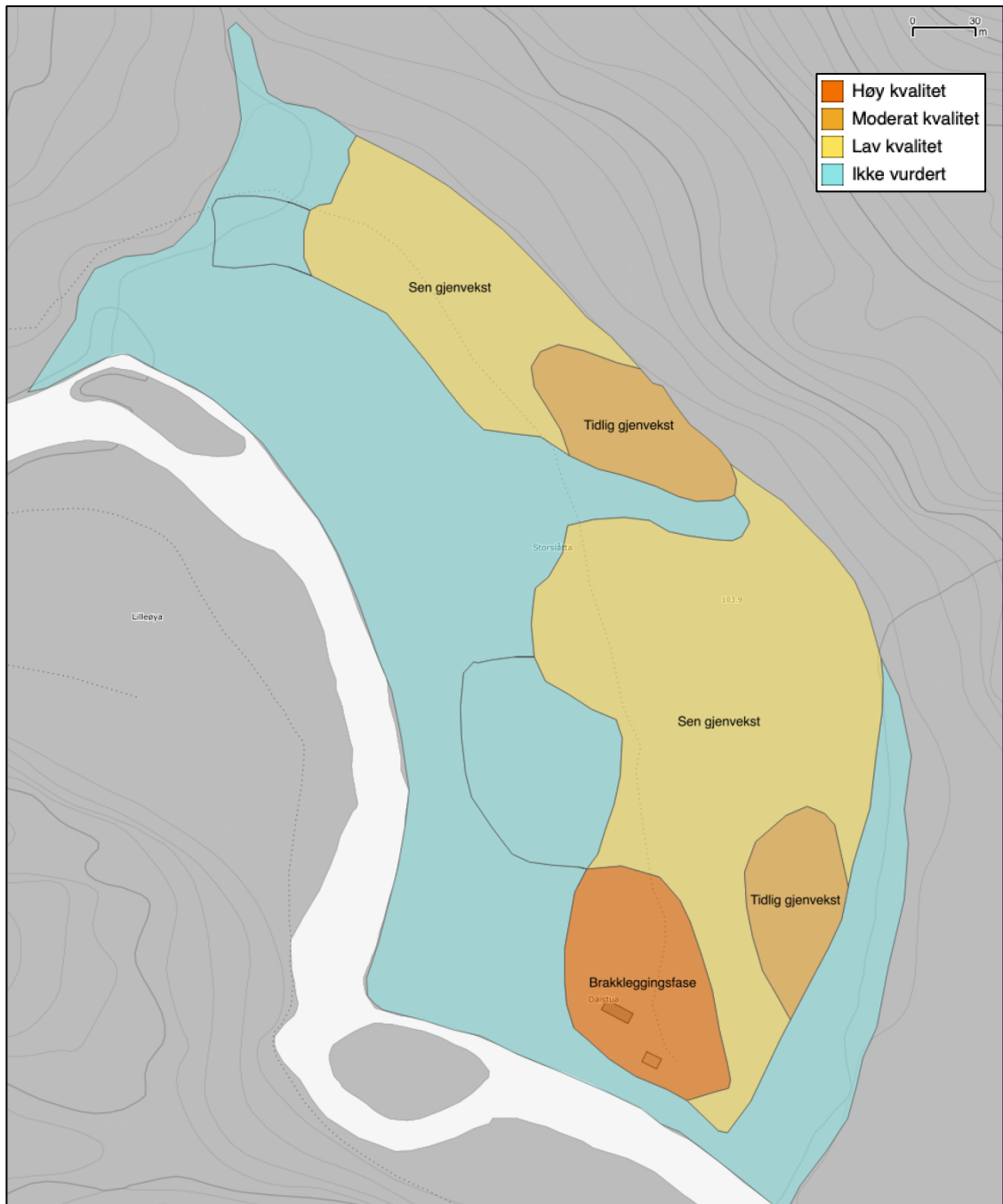
Feltsjiktet har en blanding av skogsarter og engtilknyttede arter. I arealene som er klassifisert med sene gjenvekstsuksesjoner er det betydelig innslag av skogsarter som hengeving, blåbær, fugletelg, skogstjerneblom, firblad, myskegras, skogrørkvein og smyle, sammen med arter som også kan trives i eng slik som gullris, kornstarr, skogstorkenebb, vanlig arve, engsyre. Nær flomsoner er det også turt, vendelrot kvitbladtistel sauetelg og gråor. Bunnsjiktet har for en stor del preg av skogsarter slik som storkransmose. Arealene i sene gjenvekstfaser vurderes å ha lav kvalitet.

Figur 2. Område i sen gjenvekstfase i den nordlige delen av Storslåtta. Foto: Geir Arnesen.

Figur 3. Kart over området rundt Storslåtta som viser naturtyper og suksesjonsfaser.

Figur 4. Kart over området rundt Storslåtta som viser suksjonsfaser og lokalitetskvalitet i henhold til Miljødirektoratets metodikk for engarealene.

På noen flekker som ser ut til å ha vært ryddet noe kommer det inn noen flere engarter slik som spredte forekomster av engkvein, rød jonsokblom og fjelltimotei, og mindre innslag av typiske skogsarter. Også langs stien over området er det forekomst av disse artene, sammen med den typiske gjenvekstarten bringebær. Vi har vurdert det slik at disse arealene er i tidlig gjenvekstfase og dermed oppnår moderat lokalitetskvalitet.

Figur 5. Areal rett øst for Dalstua som ser ut til å være ryddet noe, men engpreget i feltsjiktet er relativt redusert. Vi har vurdert arealet til å være i tidlig gjenvekstfase. Foto: Geir Arnesen.

Rundt Dalstua er det et areal med klart mer engpreg og flere engarter som ikke ble observert andre steder i området. På dette begrensede arealet observerte vi småengkall, engsoleie, ryllik, fjelltimotei, fjellgulaks, ballblom, kvitbladtistel, skogstorkenebb, engsyre, geitrams, furu, bjørk, rogn, rød jonsokblom, myskegras, engrapp og hengegras (rett nedstrøms hytta). Dette arealet vurderer vi å være i en brakkleggingsfase. Vi tolker det slik at gjengroingen er bremset av rydding i forbindelse med bygningene her og tråkk rundt bygningene. Likevel er det slik at engpreget i større grad er beholdt i dette arealet på tross av at det neppe har vært slått noe lenger enn andre steder i området, og lokalitetskvaliteten vurderes derfor til å være høy. Se figur. 4 for en visuell fremstilling av verdiene i området.

Figur 6. Engområdene rundt Dalstua har i stor grad bevart det seminaturlige preget ved rydding og tråkk rundt husene. Foto: Geir Arnesen

3.3 Mulig skjøtsel

Området innover langs Kvænangselva har en spennende historie med utmarksslåtter på elveslettene. Det er ingen tvil om at det hadde vært spennende å forsøke å gjenskape noe av det gamle kulturmarkspreget i dalen. Betydelig gjengroing er imidlertid hovedinntrykket når det gjelder Storslåttaområdet som helhet etter 70 års brakklegging. Det er noen flekker som med relativt begrensede midler kan restaureres, men disse er så små at en kan spørre seg om det har noen hensikt.

Hvis målet er å forsøke å gjenskape noe av kulturlandskapet langs elva må en nesten ta tak i de store arealene med sene gjenvekstsuksessjoner. En må rydde relativt grove bjørker og fjerne røtter før slått kan gjenopptas. Dette er et krevende arbeid. En del av engartene finnes fremdeles i området, og vil åpenbart raskt spre seg hvis en setter i gang restaureringstiltak. Etter restaurering vil det derfor trolig gå ganske raskt å få tilbake slåttemarkspreget.

4 REFERANSER

4.1 Skriftlige publikasjoner

Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., Arnesen, G., Bendiksen, E., Jordal, J.B., Svalheim, E.J., Vandvik, V., Velle, L.G., Øien, D.-I & Aarrestad, P.A. 2017. Dokumentasjon av NiN versjon 2.1 tilrettelagt for praktisk naturkartlegging i målestokk 1:5000. – Natur i Norge, Artikkel 8 (versjon 2.1.2): 1–@ (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>).

Miljødirektoratet 2018. Kartlegging av viktige naturtyper for naturmangfold etter NiN2 i 2018.

4.2 Nettsteder

Naturbase: <https://kart.naturbase.no>

Natur i Norge: <https://artsdatabanken.no/Pages/180023>

4.3 Muntlige referanser

Tryggve Løken (Kvænangsbotn)

VEDLEGG 1 – SKJØTSELSPLAN FOR STORSLÅTTA, KVÆNANGSBOTN